

BRUIXA DE DOL: DES D'UNS ULLS DE DONA

Isidor Cònsul

Em penso que es pot partir de dues premisses prèvies per sintetitzar el valor de conjunt de l'obra de Maria Mercè Marçal: la primera es refereix a l'aportació poètica femenina i feminista més consistent de la literatura catalana actual, i la segona remarca que la seva trajectòria és una de les més sòlides de la colla de poetes que foren acomboiats per Llibres del Mall a començaments dels anys setanta.

EL TRIANGLE "JO-LLUNA-OMBRA"

A grans trets, es poden destriar dues etapes en l'obra de Maria Mercè Marçal, la frontera de les quals seria el volum La germana, l'estrangera. En la primera l'esquema poètic recurrent ve donat per la tensió entre el jo poètic, la lluna i l'ombra. I s'entén per ombra el llast, la zona no explorada, incontrolable, fat, lloc de subjecció i dels fantasmes paralizadors. Així ho explica ella mateixa a les pàgines que obren -alhora pòrtic i poètica- Llengua abolida (1973-1988).

Bruixa de dol, doncs, s'inscriu en les tensions d'aquest esquema triangular que remet en, en la lluita i en el festí, a la pròpia solitud. Respecte de Cau de llunes, el llibre inicial i anterior, la veu poètica ha guanyat intensitats, ha perdut ingenuïtat, s'ha fet profundament lírica i no és difícil de rastrejar-hi els dos aspectes contrapuntats de la lluita i la festa. El banquet de l'amor, per exemple, troba les manifestacions més llamineres en els poemes eròtics de l'apartat Foguera Joana, cant lluminós de vitalitat, i en alguna peça anterior de Foc de pales. Ara bé, és un banquet que no satisfà, que sembla destinat a cremar (tots dos apartats parlen de foc) i que es tanca amb un caient de tristesa i amb el paisatge d'un bosc que ja només és estelles. L'amor té el deix amargant dels ametllons del poema Foravilers i esdevé estel amarg que cavalca a la deriva en els versos de Brida. Festí i lluita de l'amor, goig i tristesa, i la paradoxa d'un dolç enemic que para trapes amb els plecs del plaer.

De tota manera, el procés d'interiorització lírica, la solitud i la lluita s'accentuen en els sonets de l'apartat Bruixa de dol, on es multipliquen els miralls, les imatges d'aigua i la consciència d'obrir camins / que em duen cap a

mi, nit meva endins./ Baixo al meu pou, amb bleix de corriola. En els darrers apartats, el poemari recupera el to festiu i un tarannà marcadament feminista (Avui les fades i les bruixes s'estimen), per a cloure's amb el poema vindicatiu Vuit de març.

Bruixa de dol s'aclofa, doncs, en la cruïlla de tres camins: una fonamental agudització envers la problemàtica de la dona, el descobriment un punt angoixat de la solitud i la reivindicació de l'erotisme com una experiència essencialment sensual i lúdica. Tècnicament, el llibre combina la gravetat dels sonets amb els ritmes enjogassats del cançoner que és on llueixen millor les possibilitats i les capacitats poètiques de la Marçal. A la vora, és clar, de la innegable suggestió i de l'enorme capacitat evocadora de les imatges poètiques que tragina. Que serveixin d'exemple aquest parell amb què tanco el comentari: Tinc els ulls de fusta. / De tant en tant, un cuc hi plora. (...) Tinc un mirall al davant i a l'esquena./ Galties avall la pluja em fa la trena.